

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет спеціальної освіти, психології і соціальної роботи
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

Дипломна робота

магістра

з теми: **«РОЗВИТОК МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
У ПІДЛІТКІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ»**

Виконала:

студентка 2 курсу

групи КогО1-М20

спеціальності

016 Спеціальна освіта

за освітньо-професійною

програмою Спеціальна освіта

(Олігофренопедагогіка)

Русецька Ірина Ігорівна

Керівник:

Дідик Н. М., кандидат

психологічних наук,

доцент кафедри спеціальної та

інклюзивної освіти

Рецензент:

Логвіна О.А.,

кандидат психологічних наук,

доцент кафедри загальної і

практичної психології

Кам'янець-Подільський – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ НАВЧАЛЬНОЇ МОТИВАЦІЇ ПІДЛІТКІВ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ..	7
1.1. Навчальна мотивація як психолого-педагогічна проблема.....	7
1.2. Особливості мотивації до навчальної діяльності підлітків з інтелектуальними порушеннями.....	21
1.3. Розвиток навчальної мотивації в учнів підліткового віку.....	31
Висновки до розділу 1.....	44
РОЗДІЛ 2 ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЗВИТКУ МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДЛІТКІВ З ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУ.....	46
2.1. Методика експериментального вивчення навчальної мотивації підлітків з інтелектуальними порушеннями.....	46
2.2. Аналіз результатів діагностики мотивації до навчальної діяльності підлітків з порушеннями розумового розвитку.....	52
2.3. Рекомендації щодо розвитку навчальної мотивації у підлітків з інтелектуальними порушеннями.....	58
Висновки до розділу 2.....	81
ВИСНОВКИ.....	83
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	86
ДОДАТКИ.....	93

ВСТУП

Головне завдання сучасних освітніх закладів передбачає поліпшення якості освітнього процесу, активну участь учнів у творчій діяльності, їх прояв самостійності, засвоєння нових знань та успішне їх застосування у практиці. Важливим для цього є формування навчальної мотивації учня, який стає активним суб'єктом освітнього процесу. Такий учень буде прагнути до самоосвіти, саморозвитку і самовдосконалення. У національній доктрині розвитку освіти йдеться про необхідність створення умов для максимального самовизначення і саморозвитку кожного учня. Освіта є значимим чинником становлення особистості, допомагає стати повноцінним членом суспільства. Теперішні умови вимагають від учня активної життєвої позиції, розвинутих комунікативних навичок, творчого підходу до вирішення питань, прагнення до самопізнання. Тому завдання сучасного педагога полягає у тому, щоб знаходити особистісні ресурси дитини та підтримувати її пізнавальний інтерес та навчальну мотивацію.

Мотиви учіння в кожній дитини – глибоко особистісні, індивідуальні. На мотивацію впливає багато чинників: інтерес до предмету, усвідомлення його корисності, прагнення до успіху, впевненість та почуття власної гідності, наполегливість та терпіння, симпатія або антипатія до учителя. Не усі діти орієнтовані на навчання; вони мають різні потреби та бажання. Тому важливу роль відіграє навчальна мотивація, від якої залежить міцність та глибина засвоєння матеріалу, успішність навчання.

Актуальність проблеми формування мотивації до навчання обумовлена оновленням змісту навчання, постановкою завдань формування в учнів прийомів самостійного набуття знань, пізнавальних інтересів, життєвих компетенцій, активної життєвої позиції. Учня важко навчити, якщо він ставить до здобуття знань байдуже, без інтересу, не усвідомлюючи потреби в них. Тому перед кожним освітнім закладом є завдання – формування та розвиток стійкої, позитивної та зрілої навчальної мотивації в учнів. Потрібно, щоб освітні завдання були не лише зрозумілими, але і внутрішньо зрозумілими,

щоб учень, вбачав у них потребу. Таким чином, присутність в учня навчальної мотивації – це основа ефективності освітнього процесу.

Першочергове завдання, що стоїть перед педагогом, полягає у пошуку форм і відповідних методів, які б сприяли активізації пізнавальної діяльності учнів у процесі навчання. Рівень навчальної мотивації школярів розглядається як один із критеріїв ефективності освітнього процесу [52, с. 157].

Потреба у вивченні мотиваційної сфери виникає у більшості при перехідних етапах навчання: при вступі до 1 класу, переході до середніх класів та до старшої школи, вступі у заклад вищої освіти. Особливо гостро стоїть питання про навчальну мотивацію у підлітковому віці, коли є зміна особливостей та форм виконання навчальної діяльності, що пов'язано з особливостями психофізичного розвитку підлітка, майбутнім професійним вибором. Разом з тим, педагогічні працівники не завжди ознайомлені з особливостями розвитку навчальної мотивації у підлітків, що ще більше підсилює її актуальність.

Ще більш вагомого значення розвиток навчальної мотивації набуває у підлітків з інтелектуальними порушеннями, які мають своєрідні особливості мотиваційної сфери у цілому, та навчальних мотивів, зокрема. Успішна навчальна діяльність забезпечить у майбутньому таким учням брати активну участь у соціальному та професійному житті. Тому мотиваційна сфера є важливою для формування соціальної поведінки.

Загальні підходи до дослідження мотиваційної сфери особистості, подані в працях М.І. Алексеєвої, Б.Г. Ананьєва, В.Г. Асєєва, Л.І. Божович, В. К. Вілюнаса, Г.С. Костюка, С.Д. Максименка та ін.; концептуальні положення щодо формування мотивації учіння через організацію діяльності, які викладено в роботах П. Я. Гальперіна, В. В. Давидова, Д. Б. Ельконіна, С. С. Занюка, Н.Ф. Тализіної та ін.; питання мотивації навчальної діяльності школярів, формування та розвитку їхніх пізнавальних інтересів розглядалися в наукових роботах Б.Г. Ананьєва, В.Г. Асєєва, Л. І. Божович, О. М. Леонтєва, А. К. Маркової, С. Л. Рубінштейна та ін.; основні підходи до дослідження проблеми

формування мотиваційної сфери підлітка (Л.І. Божович, І.С. Булах, Л.В. Виготський, З.С. Карпенко, О.З. Лютак, В.П. Москалець, Г.М. Федоришин та ін.). Разом з тим, проблема розвитку навчальної мотивації підлітків з інтелектуальними порушеннями вивчена недостатньо. Деякі аспекти вивчення даного питання спостерігаємо у працях: В.І. Бондаря [9], Т. О. Докучиної [20], Т. Г. Кузнєцова [36], І.І. Матвійчук [52], Б. І. Пінського [60], С. Д. Яковлевої [82] та ін.

Таким чином, недостатня розробленість проблеми та її актуальність зумовили вибір нами **теми дослідження** «Розвиток мотивації до навчальної діяльності у підлітків з інтелектуальними порушеннями».

Завдання дослідження:

1. Здійснити теоретичний аналіз психолого-педагогічної літератури з метою систематизації, порівняння й узагальнення даних щодо проблеми мотивації до навчання у підлітків з інтелектуальними порушеннями.
2. Експериментально вивчити особливості навчальної мотивації підлітків з інтелектуальними порушеннями.
3. Запропонувати рекомендації щодо розвитку навчальної мотивації підлітків з інтелектуальними порушеннями.

Об'єкт дослідження – мотиваційна сфера підлітків з інтелектуальними порушеннями.

Предмет дослідження – процес розвитку мотивації до навчальної діяльності у підлітків з інтелектуальними порушеннями.

Мета, завдання і предмет дослідження обумовили такий вибір **методів дослідження**: аналіз, узагальнення та систематизація психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження; анкета для визначення шкільної мотивації (за Н. Г. Лускановою), модифікація опитувальника А.О. Реана «Рівень мотивації учнів», методика «Вивчення ставлення до навчання» (за Г.М. Казанцевою), методика «Вивчення спрямованості на здобуття знань та на оцінку» (Є. П. Ільїн, Н. А. Курдюкова), метод статистичної обробки даних.

Теоретична значущість дослідження: дослідження дає можливість систематизувати теоретичні основи особливостей мотивації до навчальної діяльності у підлітків з порушеннями розумового розвитку, що може стати основою для подальших наукових розвідок цієї проблеми.

Практичне значення роботи полягає в тому, що запропоновані форми і методи розвитку мотивації до навчальної діяльності у підлітків з інтелектуальними порушеннями дають змогу до їх подальшого застосування олігофренопедагогами для оптимізації організації освітнього процесу відповідно до особливостей навчальної мотивації підлітків.

Апробація роботи. Основні результати дипломної роботи магістра обговорювались на звітній науковій конференції студентів та магістрантів за підсумками науково-дослідної роботи у 2020 році (5 жовтня 2021 року); у II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасні соціально-психологічні підходи до збереження психічного здоров'я особистості» (12 жовтня 2021 р., м. Кам'янець-Подільський), Всеукраїнська науково-практична конференція «Психолого-педагогічний супровід дітей з інтелектуальними порушеннями в умовах спеціальної та інклюзивної освіти» (9 листопада 2021 р., м. Кам'янець-Подільський).

Публікації. За результатами дослідження видано 1 наукову статтю.

Експериментальною базою дослідження були Кам'янець-Подільський навчально-реабілітаційний центр Хмельницької обласної ради.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, списку використаних джерел (82 найменування), додатків. Основний обсяг роботи складає 92 сторінки.

ВИСНОВКИ

Теоретико-експериментальне вивчення проблеми розвитку навчальної мотивації підлітків з порушеннями інтелекту дало змогу сформулювати такі висновки:

1. Мотивація – це процес спонукання людини до певної діяльності за допомогою внутрішніх (особистісних) і зовнішніх чинників. Навчальна мотивація передбачає прагнення учня до навчальної діяльності, що спонукається особистісними чинниками та соціальним впливом. Високий рівень мотивації до навчальної діяльності є важливою умовою успішності навчальної діяльності.

2. У підлітковому віці відбуваються значні перетворення у структурі мотиваційно-особистісної сфери, значні зміни мають місце і у характері мотивації учбово-пізнавальної діяльності. У середніх класах провідними мотивами є прагнення завоювати певне становище в класі, досягти визнання однолітків. Тому головне місце серед мотивів навчання займає мотив спілкування з однолітками. У підлітковому віці виникає новий мотив навчання – бажання бути освіченим.

3. Недоліками мотивації у підлітків з порушеннями розумового розвитку є: слабкість у них спонукань, недорозвиток довільності у поведінці, збільшення значимості оцінки, значне зменшення пізнавальних інтересів та домагань. В учнів з порушеннями розумового розвитку мотиваційна сфера перебуває на низькому рівні сформованості; їх мотиви навчальної діяльності мають незагальнений характер; у навчанні вони часто застосовують обмежені, вузькі, ситуативні мотиви. Мотиваційна сфера учнів з інтелектуальними порушеннями розвивається під впливом оцінки дорослого та самооцінки. Ступінь порушення розумового розвитку в учнів впливає на їх самостійність спонукання дій та їх навчальну мотивацію в цілому.

4. Виділяють такі три етапи формування навчальної мотивації в учнів: мотиваційний, операційно-пізнавальний та рефлексивно-оцінний. Дослідники описують п'ять рівнів сформованості навчальної мотивації: високий, вище

середнього, середній, нижче середнього, низький. Важливими у розвитку мотивації до навчальної діяльності у підлітків з порушеннями інтелектуального розвитку є: створення проблемних ситуацій та ситуації успіху; індивідуальний підхід; емоційність викладу навчального матеріалу та використання цікавих фактів, що стимулюють пізнавальний інтерес; зв'язок навчального матеріалу з практикою; застосування системи заохочень та покарань; демократичний стиль спілкування учителя з учнями; самостійна робота учнів.

5. За результатами експериментального дослідження для більшості підлітків з порушеннями інтелекту властивий низький рівень шкільної мотивації; для третини – середній рівень, високий рівень шкільної мотивації у підлітків з порушеннями розумового розвитку відсутній. Для п'ятої частини учнів з інтелектуальними порушеннями характерна шкільна дезадаптація.

Для половини підлітків з порушеннями інтелектуального розвитку властива виражена мотивація на уникнення невдачі. У третини учнів з порушеннями інтелекту мотивація виражена неяскраво, тобто вона залежить від ситуації. Мотивацію на досягнення успіху має лише десята частина опитаних.

Утилітарні та вузькі соціальні мотиви характерні для половини учнів з розумовими порушеннями. Навчально-пізнавальні мотиви виражені лише у п'ятій частині респондентів, а найменш вираженими є мотиви саморозвитку, які властиві для десятої частини обстежених.

Для переважної більшості підлітків з порушеннями інтелекту характерною є мотивація на отримання оцінки, тоді як мотивація на набуття знань переважає лише у п'ятій частині підлітків з розумовими порушеннями.

6. Важливим для розвитку мотивації до навчальної діяльності у підлітків з інтелектуальними порушеннями є забезпечення високої активності у навчально-пізнавальній діяльності завдяки: захопливому та емоційному викладанню навчального предмету; новизні матеріалу та використанню яскравих прикладів; показу практичного використання знань, що пов'язано із життєвими планами підлітків; застосуванню інноваційних методів і форм навчання, евристичному навчанню, навчанню із застосуванням наочних,

інформаційно-комп'ютерних засобів; організацією інтерактивної взаємодії з учнями; участі у диспутах та проблемному навчанню, створенні ситуації успіху; стимулюванні пізнавального інтересу шляхом використання пошукових проблемних завдань; доброзичливий, демократичний стиль спілкування та ін.

7. Наше дослідження не вичерпує усіх аспектів вирішення даної проблеми. Перспективами подальших досліджень є апробація запропонованих методів, форм і засобів розвитку мотивації до навчальної діяльності в освітньому процесі з підлітками з порушеннями інтелекту, командна робота усіх фахівців освітнього закладу для вирішення означеної проблеми та співпраця з батьками підлітків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеева М.І. Дослідження мотиваційної сфери підлітка. Вивчення особистості підлітка / за ред. М.Т. Дригус. Київ : Ін-т психології АПН України, 1994. 128 с.
2. Арістова Н. О. Формування мотивації вивчення іноземної мови у студентів вищих нелінгвістичних навчальних закладів: дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти. Київ, 2009. 237с.
3. Асеев В.Г. Мотивация поведения и формирование личности. Москва : Мысль, 1976. 158 с.
4. Бгажнокова И.М. Психология умственно отсталого школьника. Москва, 1987. 96 с.
5. Белкин А.С. Ситуация успеха. Как ее создать. Москва : Просвещение, 1991. 176 с.
6. Божович Л.И. Личность и её формирование в детском возрасте. Санкт- Петербург : Питер, 2008, 400 с.
7. Божович Л. И. Мотивация поведения детей и подростков. Москва : Книга, 1992. 120 с.
8. Божович Л.И., Морозова Н.Г., Славина Л.С. Развитие мотивов учения у советских школьников: известия АПН РСФСР, Вмв, 36. Москва, 1951. С. 29-104.
9. Бондар В.І. Дослідження мотивів навчальної діяльності учнів допоміжної школи. *Питання дефектології*. Вип. 2. Київ : Радянська школа, 1966. С. 87-95.
10. Буданова Л. О. Мотивація – ключ до пізнання: методичний посібник. Шевченкове, 2011. 23 с.
11. Вилюнас В. Психология развития мотивации: современные и классические исследования. Научные данные и жизненные примеры. СПб., Россия: Речь, 2006, 458 с.
12. Выготский Л.С. Собрание сочинений в 6-ти томах. Т. 4. Детская психология. Москва : Педагогика, 1984. 432 с.

13. Війчук Т., Роман Л. Шляхи формування навчальної мотивації учнів на уроках математики. *Молодь і ринок*. 2012. №11 (94). С. 90–93.
14. Гаврилов О.В. Особливі діти в закладі і соціальному середовищі: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2009. 308 с.
15. Горпиняк Т. М. Шляхи формування мотивації до навчання. *Країна Філологія*. URL : http://ukrmova.ucoz.ua/publ/jaremenko_v_o/shljakhi_formuvannja_motivaciji_do.
16. Деменєва О.Б. Формування позитивної мотивації учіння учнів молодших класів. *Наукове мислення*. URL : <http://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/45-p-yatnadtsyata-vseukrajinska-praktichno-piznavalna-internet-konferentsiya/309-formuvannya>
17. Дефектологічний словник: навчальний посібник / за редакцією В.І. Бондаря, В.М. Синьова. Київ : «МП Леся», 2011. 528 с.
18. Дзюбка Л. В. Мотивація навчальної діяльності як психолого-педагогічна проблема. *Психолінгвістика*. 2009. Вип. 4. С. 33-43.
19. Добрянська Л. Г. Формування мотивації учнів до навчання: доповідь. Державний професійно-технічний навчальний заклад Чернівецький професійний ліцей сфери послуг. Методична робота. URL : <http://licey-cv.com>
20. Докучина Т.О. Мотивація навчання як запорука стимулювання учнів до досягнення успіху. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. Вип. 8. 2011. С. 32-37 .
21. Дуброва О.М. Навчальна мотивація як специфічний компонент навчальної діяльності. *Вісник Черкаського університету*. Вип. №14. 2016. URL : <https://ped-ejournal.cdu.edu.ua/article/view/1124>
22. Дуброва О. М. Мотивація як специфічний компонент навчальної діяльності. *Вісник Черкаського Університету: серія «Педагогічні науки»*. Черкаси, 2016. Вип. 14. С. 30-37.
23. Загальна психологія: підручник / за ред. О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. Київ : Каравела, 2009. 464 с.

24. Занков Л.В. Очерки психологии умственно отсталого ребенка. Москва : Просвещение, 1960. 272 с.

25. Занюк С. С. Мотиваційний тренінг. Формування мотивації навчальної діяльності у студентів та старшокласників. *Практична психологія та соціальна робота*. 2002. № 8. С. 31-42.

26. Занюк С. С. Психологія мотивації. Київ : Либідь, 2002, 296 с.

27. Зінкевич Н. Мотивація навчальної діяльності учнів. *Освіта Сумщини*. 2019. №1 (41). С. 39-41.

28. Изучение мотивации поведения детей и подростков / под ред. Л.И. Божович. Москва : Педагогика, 1982. 351 с.

29. Имедадзе И. В. Ситуативное развитие мотивации и установка. *Вопросы психологии*. 1989. № 2. С. 90-97.

30. Ігрові технології навчання. URL : http://pidruchniki.com/70163/pedagogika/igrovi_tehnologiyi_navchannya

31. Калошин В. Ф. Як створювати ситуацію успіху в навчанні? *Завучу. Усе для роботи*. 2012. № 5–6 (77–78). С. 46-52.

32. Коломінський Н. Л. Розвиток особистості учнів допоміжної школи. Київ : Радянська школа, 1978. 86 с.

33. Косинец М. 10 причин, снижающих мотивацию к обучению. URL : <https://incamp.ru/blog/10-prichin-snizhayushhih-motivatsiyu-k-obucheniyu/>

34. Корень Т. О. Професійний розвиток особистості: категоріальне визначення. *Актуальні проблеми психології*: зб. наук. праць; Ін- т психології ім. Г. С. Костюка АПН України; С. Д. Максименка, Миколаїв: Ілон, 2008. Т. 7, вип. 17, с. 86-89.

35. Круглова Н. Ф. Психологические особенности саморегуляции в учебной деятельности. *Психологический журнал*. 1994. Т. 15. № 2. С. 45-73.

36. Кузнецова Т.Г. До проблеми дослідження мотиваційної сфери учнів з інтелектуальними порушеннями. *Теорія і практика сучасної психології*. 2018. №6. С. 190-195.

37. Кузьміна В. К. Діти з розладами поведінки. Київ : Радянська школа, 1981. 157 с.
38. Левченко Т. І. Мотивація суб'єкта в різних видах діяльності : монографія. Вінниця : Нова книга, 2011. 448 с.
39. Леонтьев А. Н. Потребности, мотивы и эмоции. 1971. Москва : Изд-во Моск. ун-та, 40 с.
40. Леонтьев, А. Н., Божович Л.И. Очерки психологии детей. Москва, 1950. С. 183-186.
41. Лубовский В. И., Розанова, Т. В., Солнцева, Л. И. Специальная психология. Москва: Академия, 2005. 464 с.
42. Лук'янова М. Навчальна мотивація учнів: психолого-дидактичний аспект. Освіта UA. URL : <http://osvita.ua/school/method/technol/2651/>
43. Лук'янова М. Психологія навчальної мотивації школярів. *Відкритий урок: розробки, технології, досвід*. 2006. №3/4. С. 26-32.
44. Лусканова Н.Г. Методы исследования детей с трудностями в обучении: учебно-методическое пособие. Москва : Фолиум, 1999. 32 с.
45. МакДжініс Лой Алан. Мистецтво мотивації. Як допомогти досягати вершин. З англ. пер. О.Гладкий. Львів : Свічадо, 2009. 172 с.
46. Макклелланд Д. Мотивация человека. Санкт-Петербург : Питер, 2007. 672 с.
47. Максименко С.Д. Психологічні чинники розвиваючого навчання в різних освітніх системах. Київ : НЕВТЕС, 2000. 272 с.
48. Малафіїк І.В. Дидактика. Навчальний посібник для студентів та вчителів. Рівне : РДГУ, 2004. 470 с.
49. Маркова А.К., Матис Т.А., Орлов А.Б. Формирование мотивации учения. Москв : Просвещение, 1990. 254 с.
50. Маркова А. К. Психология обучения подростка. Москва : Знание, 1995. 400 с.
51. Матвеева М.П., Миронова С.П. Корекційна робота у системі освіти з вадами розумового розвитку. Кам'янець-Подільський : Інформаційно-

видавничий відділ Кам'янець-Подільського державного університету, 2005. 164 с.

52. Матвійчук І.І. Особливості мотивації учнів з інтелектуальними порушеннями до вивчення географії. *Актуальні питання корекційної освіти*. 2020. Вип. 15. С. 155-165.

53. Миронова С.П. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка : підручник. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2015. 312 с.

54. Миронова С.П. Олігофренопедагогіка. Компактний навчальний курс: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський державний університет, 2008. 204 с.

55. Миронова С.П. Основи корекційної педагогіки: навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010. 264 с.

56. Мотивація навчальної діяльності. URL : http://pidruchniki.com/17450602/psihologiya/motivatsiya_navchalnoyi_diyalnosti

57. Особенности умственного развития учащихся вспомогательной школы / под ред. Ж. И. Шиф. Москва : Просвещение, 1965. 343 с.

58. Петрова В.Г. Исследование личности и познавательной деятельности учащихся вспомогательной школы: Сб. науч. тр. Москва, 1980. 82 с.

59. Петрова В.Г. Практическая и умственная деятельность детей-олигофренов. Москва : Просвещение, 1968. 158 с.

60. Пинский Б.И. О влиянии мотивов деятельности и выполнение трудового задания у умственно отсталых школьников. Специальная школа, 1964. вып. 3. С. 56-58.

61. Пинский Б.И. Психологические особенности деятельности умственно отсталых школьников. Москва : АПН РСФСР, 1962. 318 с.

62. Пинский Б.И. Психология трудовой деятельности учащихся вспомогательной школы. Москва : Педагогика, 1977. URL : http://pedlib.ru/Books/4/0443/4_0443-1.shtml
63. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посібник. Київ : Видавництво А.С.К., 2004. 192 с.
64. Реан А.А. Психология человека от рождения до смерти. СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2002. 656 с.
65. Ройз С. Непопулярно про мотивацію. Чому дитина не вчиться? URL : <https://changeonlife.ua/ua/news/svitlana-rojz-neropulyarno-pro-motivaciю>
66. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. Учебник для вузов. Москва : Учпедгиз, 1980. 596 с.
67. Рубинштейн С.Я. Психология умственно отсталого школьника. Москва : Просвещение, 1986. 192 с.
68. Савченко О. Уміння вчитися як ключова компетентність. *Компетентнісна освіта: від теорії до практики*. Київ : Плеяди, 2005. 147 с.
69. Синьов В.М. Психолого-педагогічні проблеми дефектології та пенітенціарії. Київ : «МП Леся», 2010. 779 с.
70. Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка: підручник. Київ : Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2007. Ч. I. 238 с.
71. Синьов В.М., Матвєєва М.П., Хохліна О.П. Психологія розумово відсталої дитини : підручник. Київ : Знання, 2008. 359 с.
72. Синьов В.М. Розумова відсталість як педагогічна проблема: навчальний посібник. Київ : Діа, 2007. 118 с.
73. Славина Л.С. Изучение мотивации поведения детей и подростков. Москва : Просвещение, 1975. URL : <http://psychlib.ru/mgppu/imp/IMP-0451.htm>
74. Смолярчук В. В., Стецюк О.В. Проблеми формування мотивації навчальної діяльності учнів за сучасних умов: психолого-педагогічний семінар-практикум. URL : www.teacherjournal.com.ua

75. Стадненко Н.М., Матвєєва М.П., Обухівська А.І. Нариси з олігофренопсихології / За ред. Н.М. Стадненко. Кам'янець-Подільський державний педагогічний університет, інформаційно-видавничий відділ, 2002. 200 с.

76. Трикоз С.В. Дитина з порушеннями інтелектуального розвитку. Харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2020. 40 с.

77. Формування позитивної мотивації до вивчення англійської мови. URL : <https://znvk67.zp.ua/formuvannya-pozitivnoimotivacii-do-vivchenna-anglij>

78. Формування позитивної мотивації до навчальної діяльності на уроках математики в умовах особистісно зорієнтованого навчання. URL : http://pomi4.blogspot.com/2014/11/blog-post_419.html

79. Харченко Н. Лайфгаки для мотивації учнів та вчителів, або як сформувати позитивну мотивацію до навчання. Київ. Перше вересня, 2020. 96 с.

80. Чаусова Т. В. Особливості формування мотиваційної сфери навчання підлітків. *Вісник післядипломної освіти*. Серія : Соціальні та поведінкові науки. 2018. Вип. 6. С. 121-134. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/vispdoso_2018_6_12.

81. Шадриков В. Д. Введение в психологию: мотивация поведения. Москва : Логос, 2001. 136 с.

82. Яковлева С.Д. Вплив емоційно-мотиваційної сфери на навчальну діяльність дітей з порушенням інтелектом. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Випуск 38. : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т. імені М.П. Драгоманова. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2019. С. 214-224.